

Klitmøller

Historisk data

Klitmøller synes grundlagt og vokset op omkring åen og de møller, der i gammel tid, sammen med fiskeriet og skudefarten, var selve grundlaget for livet ude i klitterne.

I 1616 var der 10 husstande i byen, den voksede til 77 husstande med 343 indbyggere i 1787.

Selve navnet Klitmøller fortæller sig i fortidens skygger. Det nævnes første gang i 1400 tallet og stammer formentlig fra skudefartens tid, hvor folk valfartede til møllerne i klitterne, og derved blev stedet hurtigt kaldt Kliitmøller.

Fremspringet ved Klitmøller, Ørhage som det kaldes i dag, skyldes en kalkbræmme, der strækker sig fra Hanstholm over Østholmen til Hovsør havn. Den fortsætter på den anden side af Lønnerup Fjord gennem Hov ÅS og Sennels ÅS og videre langs nordsiden af Thisted Bredning gennem Thisted og vestpå gennem Thorsted, Dollerup til vang og Thorup, hvor den svinger mod nordvest og gennem Nystrup Plantage til Klitmøller.

Skudefart

Gennem århundreder fandt der skudehandel sted fra blandt andet Klitmøller ved hjælp af mindre klinkbyggede både. Ad denne vej har landbrugsprodukter fundet afsætning i Norge, men også sydpå til Tyskland. Denne ret livlige handelsforbindelse med Norge, satte sig spor på forskellige måder. Samhandlen betød for vore landmænd afsætning af korn, ærter, æg, flæsk og gryd, saltet kød og andet. Fra Norge hjemførtes for størstedelen trælast, kalk og sten og færdigvarer som for eksempel kakkellovne, der var ret sjældne på disse kanter.

Thisted købmændene havde pakhuse i både Klitmøller og Vigsø. Over disse handelspladser indførte de deres produkter ikke alene fra Norge, men også fra Tyskland og England. Adskillige norske handelshuse havde deres agenter boende i Thisted.

Skudehandler og købmand i Klitmøller P.C. Nordentoft flyttede sin virksomhed til Thisted i begyndelsen af trediveerne.

Redningsstation

I 1847 skænkede Frimurerlogen et raketapparat, der blev stationeret ved Klitmøller, som således blev Jyllands første raketstation. Klitmøller redningsstation har dels med raketapparat og dels med ro – og motorredningsbåd ydet en overordentlig stor indsats i redningsarbejdet. Gennem den lange årrække har stationens mandskab medvirket ved mange hårde og anstrengende foretagender.

Eksempelvis bør også nævnes, at redningsstationens raketapparat på grund af vanskelige vejrforhold med ufarbare veje ved et redningsforetagende den 16. februar 1923 blev transporteret til strandningsstedet ved hjælp af slæder.

Ørhage

Ved Klitmøller, hvor stengrunden Ørhage danner et naturligt læ for landningspladsen, blev forholdene yderligere forbedrede efter den engelske trawler "Lepanta" i 1909 var strandet her. Fiskeriforeningen opnåede at få vraget fyldt med cementbeton, så det kom til at virke som en høfte, og dette eksperiment faldt særdeles gunstigt ud.

Sandflugt

Tæt ud mod Vesterhavet, i det vilde klitlandskab nordøst for Klitmøller, lå fra den tidligste middelalder det største herresæde i Thy, Nybøll Gods. Men da sandflugten satte ind, ødelægges lidt

efter lidt godsets udstrakte marker, enge og skove. Gang på gang måtte gården flyttes længere ind i landet på flugt fra sandet.

En anden af Nordthy's største og anseeligste herregårde i middelalderen var Nystrup. Den gamle adelsgård fik samme skæbne som Nebel Gods. Sandflugten ødelagde jordene og reducerede dem til usle bøndergårde.

Nystrup havde et tilliggende på ca. 1800 tdr. land, og jorden strakte sig syd og vest for Vandet Sø op til Klitmøller skel og vest ud mod havet. Gården skal være flyttet flere gange for sandflugten, og oprindelige hed den Gammelstrup og lå helt ude ved havet, siger de gamle fortællinger.

Barsk og blæsende – er den karakteristisk de fremmede, der gæster vor eng, giver Thy og Hanherred. Der er sandt, at der kun er få stille og blide dage i dette landets nordvestlige hjørne, og så er det dog som et eden nu, imod hvad tilværelsen her kan have været i den store sandflugts tid, da enhver vind fra vest og nord piskede sandet fra tårnhøje sandmiler ind over landsdelen og forvandlede frugtbare marker og enge til en udstrakt ørken.

Endnu findes der i Thy, Klitmøller klitarealer. Men de har slet ikke den karakter, som de havde engang. Nu ligger de fredeligt bunden af marehalm og lyng.

Fiskeri

Havfiskeriet fra Vestkysten fik først sit egentlige opsving for ca. et hundrede år siden. Man kunne med de både, man havde ikke tage længere ud på fiskeri, end man kunne nå hjem samme dag. Det hang sammen med karakteren af Jyllands vestkyst, der med sin totale mangel på naturlige havne ikke bød lejlighed til at udvikle en stor, søgående båd, der kunne tillade, at man opholdt sig flere døgn ad gangen på havet.

Landbrug

Det var almindeligt hele kysten rundt, at der til hvert husmandssted lå en smule jord, i reglen nogle små, gødede tofter, hvor der avledes hør og korn. Denne jord, samt græsning, der var at finde i klitterne, gjorde det muligt på hvert sted at holde fra 1- 3 køer, nogle får. Det var et særsyn, om en eller anden mand ejede et par heste.

Befolkningen

I Klitmøller ejede de mest velhavende større både, de såkaldte sandskuder, hvormed de drev en omfattende skudehandel på Norge.

Mandsdragt i 19 århundrede

Det var en ejendommelighed for beboerne i Klitmøller, at enhver mand skulle bære en paraply under armen, når han var i stadsen, og det ganske uanset om det var sommer eller vinter, solskin eller regn.

Indremission

I slutning af 1890'erne til midten af 1930'erne gik vækkelsen over Thy, Klitmøller. Klitmøller Missionshus blev opført i 1916. Et af engens smukkeste og mest anselige samlingssteder for indremission. Der findes 32 missionshuse i Thy.

Dyreliv

Tidligere rugede hjejlen yderst almindeligt på de store hedeblader mellem klitterne. Nu derimod findes hjejlen kun ynglende på de fredede lyngsletter mellem Klitmøller og Bulbjerg. Endnu kan man altså i Thy se og høre denne hedens fugl, hvis melodiske og lidt vemodige, korte fløjtone passer så godt ind i de store, ensformige vidder.

Statens Vildtreservat

Mellem Hanstholm og Klitmøller ligger det i 1937 – 38 indkøbte og oprettede Statens Vildtreservat. Arealet, der var 6 – 7000 tdr. stort, består for den nordligste og vestlige del af meget store smukke klitter. Særlig er havklitten overordentlig skøn. Den midterste og sydligste del er et sletteland med et stort antal vande og småsøer, hvoraf Blegsø både er den største og vel også den smukkeste. Reservatet, hvis rigdom på hårvildt er i stadig stigning indenfor de beskedne rammer, et klitlandskab kan yde, er hjemmet for mange fugle, der hygger sig i søernes rørskov og skjuler sig i klitternes ly eller mellem sletternes tuer.

Vejnavne

Clemmessti

Opkaldt efter husmand og fisker Clemmen Willadsen Momtoft (1790 – 1873), gift med Maren Andersdatter Møll. De ejede Matr. Nr. 53 (ved Krovej), huset er revet ned. De havde fem sønner og tre døtre, alle sønner druknede på havet. Clemmen var sammen med en anden udtaget til soldat under napoleonskrigen. De skulle derfor gå den lange vej til Paris for at lade sig indrulle i hæren. Da de efter halvandet års vandring nåede frem til Paris, var krigen slut, og de måtte gå hjem igen med uforrettet sag.

Kobbelsti

Det har ikke været muligt at finde en entydig begrundelse for dette vejnavn, men det kan måske stamme fra, at der ved kroen på et område blev koblet hestespann sammen til at transportere varerne fra skuddefarten ud til de forskellige byer, eller at den gamle sti kobled nogle vigtige områder sammen. Den er dog også ifølge gamle optegnelser en klit, der hedder Kobbelbak, men man ved desværre ikke, hvor den ligger. Alt sammen rent gætterier, da der ikke har kunnet spores nogle aner med navnet Kobbel, og ingen anden forklaring synes at stemme med området.

Krovej

Opkaldt efter Klitmøller Kro. Stedet har en lidt speciel historie, var i 1788 ejet af Oluf Dragsbech og fæstet af skipper Christen Christensen Brandt (1761 – 1788), gift med Inger Christensdatter Dragsbech. Hun blev i 1790, efter to års enkestand, gift med skipper og reder Peder Nielsen Møller. Han druknede i 1794 og Inger blev gift med Nicolaj Nielsen Skaarup, der kom fra Vestervig sogn. De solgte stedet i 1797 til skipper og reder Christian Pedersen Nordentoft.

Grundlaget for kroen var jo de driftige købmænd fra hele omegnen, der kom til Klitmøller i deres hestetrukne køretøjer for at gøre en god handel med skudskipperne. Når disse købmænd fra nord og syd mødtes – så gik snakken, og kroejerne har uden tvivl tjent en god skilling ved hele tiden at sørge for, at glassene var fyldt op. Denne megen snak medførte ofte, at købmændene først drog hjemover dagen efter, så der var grundlaget for udvidelse af kroen.

Ca. 1908 udvides kroen med den sydlige fløj. Her blev der indrettet gæsteværelser til ”de fine folk”, der specielt om sommeren kom agende til Klitmøller i flotte hestetrukne køretøjer. Disse fine folk var badegæster fra de større byer. De kom med toget til Thisted, hvor de lejede en vogn til videre transport.

Kroen, med de mange fremmede på besøg og de mange overnatninger, kan vel siges at være den første spæde begyndelse på turisme i Klitmøller.

